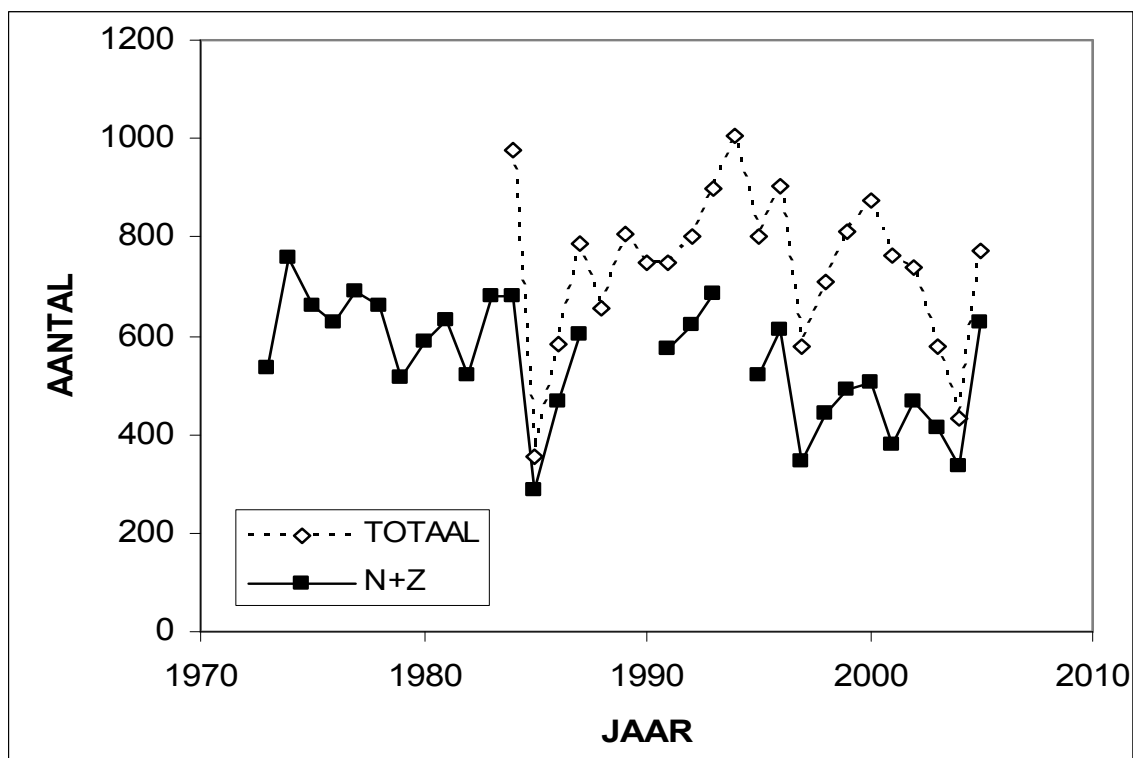

Het voorkomen van de Graspieper in de Eempolders

Door Jan Mooij
juli 2007

In een eerder artikel heb ik het voorkomen van de Veldleeuwerik in de westelijke Eempolders besproken. Er is sprake van een dramatische achteruitgang van deze soort, niet alleen als broedvogel maar ook als doortrekker en wintergast. De belangrijkste andere zangvogel onder de weidevogels is de Graspieper. Op het eerste gezicht heeft deze soort dezelfde biotoop en voedselkeuze. Men zou daarom verwachten dat ook de aantalontwikkeling op die van de Veldleeuwerik zou lijken.

In figuur 1 zien we het totale aantal getelde Graspiepers per jaar. In deze grafiek geeft de getrokken lijn de resultaten voor de oorspronkelijke telgebieden: de Noordpolder te Veld en de Maatpolder (Noord), en de Zuidpolder te Veld (Zuid). Vanaf 1984 is ook de Oostermeent (tegenwoordig op kaarten als De Kampen aangeduid) meegeteld, de stippellijn geeft het totaal inclusief de Oostermeent. Recent zijn voor een paar jaar de resultaten van de deelgebieden opgedoken, maar we missen nog steeds de jaren 1988 t/m 1990 en 1994. Het is duidelijk dat het er veel beter uitziet dan voor de Veldleeuwerik. In de oorspronkelijke telgebieden is sinds 1973 sprake van een significante gemiddelde afname met 1% per jaar. Met de Oostermeent erbij blijven de aantallen sinds 1984 gemiddeld constant.

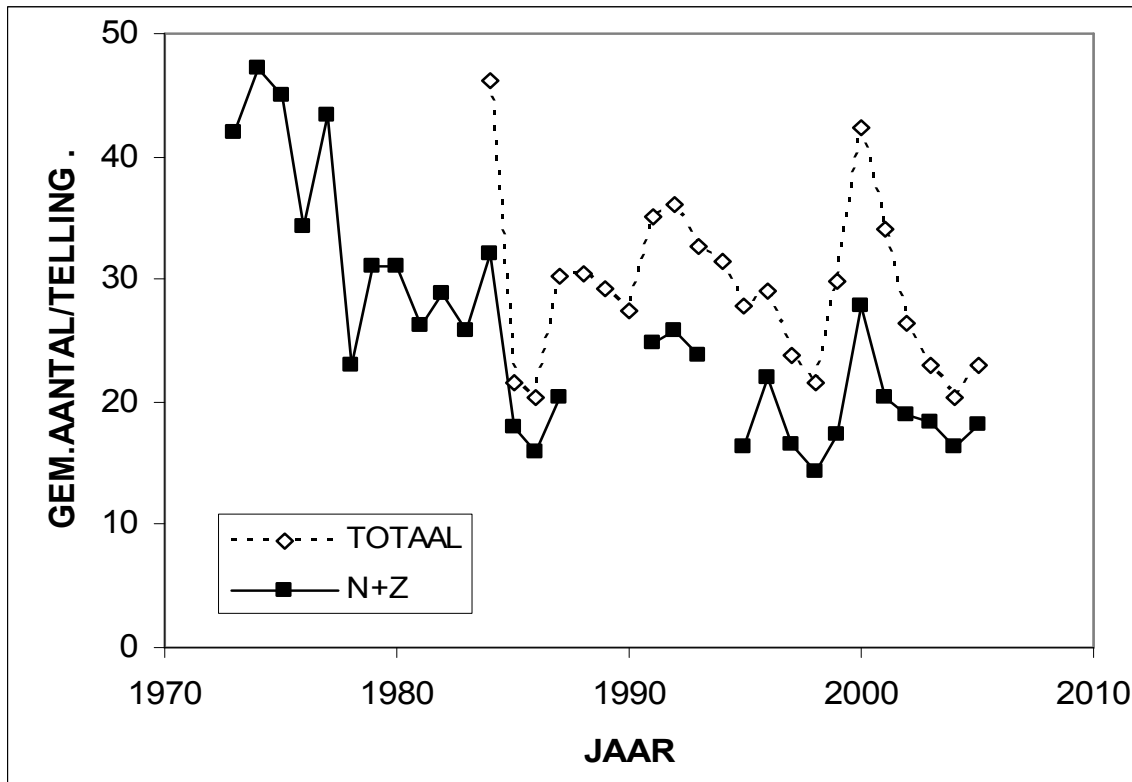

Figuur 1. Totaal aantal getelde Graspiepers per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippellijn de totale aantallen.

In deze getallen worden broedvogels, doortrekkers en wintergasten bij elkaar genomen. Om de trend voor de broedvogels te bepalen heb ik de gemiddelde aantallen per telling voor de tellingen 10 tot en met 16 berekend. Dit is de periode van half mei tot en met juli. In deze periode is de voorjaarsstrek vrijwel afgelopen en de najaarsstrek nog niet begonnen, zodat we

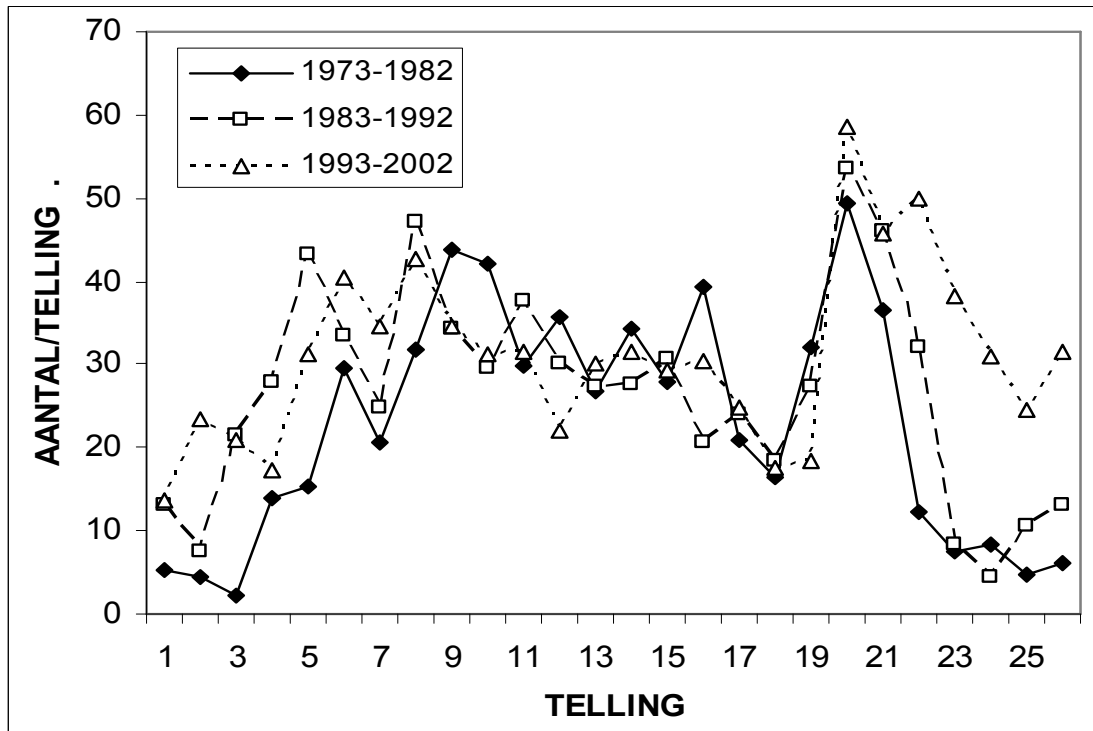
mogen aannemen dat we met broedvogels te maken hebben. De resultaten staan in grafiek 2. Het blijkt dat er voor de aantallen Graspiepers in de broedperiode in de oorspronkelijke telgebieden wel sprake is van een afname. Gemiddeld is die tussen 1973 en 2005 ongeveer 2,5% per jaar. Als je beter kijkt zie je dat die afname eigenlijk alleen optreedt tot ongeveer 1985. In die periode is de afname ruim 5% per jaar. Na 1985 zijn de gemiddelde aantallen vrijwel constant. Ook de aantallen inclusief de Oostermeent veranderen niet significant vanaf 1984.

Landelijk is er ook een afname van de broedvogels die in 1985 versterkt wordt door een strenge winter. Daarna stijgen de aantallen weer wat. De constante trend sinds 1985 in de Eempolders betekent dus dat de aantallen achterblijven bij de landelijke trend.

Figuur 2. Gemiddeld aantal getelde Graspiepers per telling voor de tellingen 10 t/m 16 (broedtijd)

In figuur 3 zien we de verdeling van de aantallen Graspiepers over het jaar. Hierbij is telkens voor elf jaar het gemiddelde aantal waargenomen vogels per telling bepaald. Er lijkt weinig veranderd in de loop der jaren. De Graspieper is het hele jaar aanwezig, met een duidelijke piek tijdens de najaarstrek en een minder duidelijke piek in het voorjaar. De meest opvallende verandering is een toename van het aantal wintergasten sinds de eerste periode. Dit komt door een toename in de jaren negentig. De laatste paar jaar zijn de aantallen overigens weer gezakt tot het eerdere niveau.

Figuur 3. Gemiddeld aantal Graspiepers per telling voor de drie periodes van elf jaar

Zowel de Veldleeuwerik als de Graspieper broeden vooral in graslanden, Hun voedsel is in de broedtijd ook ongeveer hetzelfde. Toch is er een zeer groot verschil in de resultaten van onze tellingen. In het begin van de tellingen zagen we in de broedtijd twee keer zoveel Veldleeuweriken als Graspiepers. Nu zien we tien keer zoveel Graspiepers als Veldleeuweriken. De vraag is natuurlijk hoe dat komt.

Een eerste mogelijkheid is wat onverwacht. Is het verschil eigenlijk wel zo groot? Mede in verband met de landinrichting zijn er een aantal professionele broedvogelinventarisaties gedaan in de Eempolders. De belangrijkste daarvan waren in 1975, 1976 en 1989. Uit het laatste rapport (Terlouw *et al.* 1989) blijkt dat tussen 1975 en 1989 de Veldleeuwerik met 70% afnam, wat goed klopt met onze resultaten. Voor de Graspieper vonden ze echter een nog grotere afname van 78%, terwijl wij niet verder kwamen dan 55%, dus duidelijk minder dan voor de Veldleeuwerik! Nu zijn broedvogelinventarisaties moeilijk te vergelijken met tellingen. Toch zijn beide pogingen om het echt aanwezige aantal vogels te schatten, en dus zou men verwachten dat de relatieve verandering ongeveer gelijk moet zijn. Bij nadere bestudering van de stippenkaarten valt op dat de Graspiepers in 1989 vooral voorkwamen bij hekpalen. Die gebruiken ze als zangpost. Voor ons is van belang dat die hekpalen in de Eempolders vooral langs de wegen staan. Als een soort afneemt worden de meest geschikte territoria het laatst verlaten. Voor de Graspieper zijn dat juist de territoria langs de wegen. Diezelfde wegen gebruiken wij voor onze tellingen. De kans dat we Graspiepers waarnemen

is dan natuurlijk relatief groot. Op die manier kan de afname veel minder groot lijken dan in werkelijkheid het geval is. Uiteraard geldt het omgekeerde voor soorten die liefst zo ver mogelijk van de weg af broeden. Daar wordt een afname juist overschat.

Dit neemt niet weg dat sinds 1985 de Graspieper niet meer afneemt. Omdat in 1989 vrijwel alle territoria al langs de wegen lagen kan is het aannemelijk dat de aantallen sindsdien echt constant gebleven zijn. Ondertussen nam de Veldleeuwerik met een factor zestig af. Voor deze periode blijft er dus een groot verschil tussen de twee soorten en daar moet een oorzaak voor zijn. De Graspieper broedt meer in holtes en slootkanten en het nest is daarom minder kwetsbaar bij beweiding en landbouwwerkzaamheden. Het is ook mogelijk dat er een verschil in voedsel is. Veldleeuweriken eten naast kleine ongewervelde dieren allerlei zaden, vooral buiten maar ook in de broedtijd. Graspiepers eten vrijwel alleen dierlijk voedsel. Het is aannemelijk dat tegenwoordig in de graslanden van de Eempolders te weinig onkruidzaden aanwezig zijn. Een extra aanwijzing hiervoor zou kunnen zijn dat de Veldleeuwerik, in tegenstelling tot de Graspieper, ook buiten de broedtijd sterk is afgenomen.

Literatuur:

R.J.S.Terlouw en W.J.R.de Wijs Weidevogelonderzoek in het landinrichtingsgebied Eemland 1989. Directie Beheer Landbouwgronden Landinrichtingsdienst.